

Szemle

Kaisa Koskinen

Translating Institutions. An Ethnographic Study of EU Translations

(Manchester: St. Jerome Publishing,
2008. 188 pp. ISBN: 1-905763-08-5)

Károly Adrienn

Kaisa Koskinen *Translating Institutions. An Ethnographic Study of EU Translation* c. könyve 2008-ban jelent meg a manchesteri St. Jerome Kiadónál. A szerző a finnországi Tamperei Egyetem School of Modern Languages and Translation Studies tanszékének docense, *Beyond Ambivalence. Postmodernity and the Ethics of Translation* c. könyve 2000-ben jelent meg a Tamperei Egyetem kiadásában. Ezenkívül több folyóiratban is jelentek meg fordítástudomány-nal kapcsolatos cikkei, főleg az EU-s fordítások és a fordításetika témakörében.

A könyv az intézményes keretek közt folyó fordítás szociológiai szempontú kutatásához nyújt elméleti támpontot. A kutatás egy esettanulmányon alapul, melyben a szerző az Európai Bizottság Fordítási Főigazgatóságának luxemburgi székhelyű Finn Fordító Osztályának dolgozóit és az ott folyó fordítási munkát elemzi. Fontos megemlíteni, hogy a szerző maga is dolgozott itt 1996 és 1997 között fordítóként, tehát nemcsak kutatói szerepben tért vissza az intézménybe, hanem mint bennfentes, aki saját tapasztalatait is fel tudta használni a kutatás során. Az

EU deklarált többnyelvűségi nyelvpolitikája miatt a szerző hangsúlyozza, hogy a fordítók központi szerepet játszanak az EU céljainak közvetítésében. Mint a könyv főcíme is sugallja, az EU-s intézmények nem csupán fordító intézményeknek tekintendők ('translating institutions') hanem fordított intézményeknek is ('translated institutions'). A különböző uniós intézményeknél dolgozó fordítókról azonban – központi szerepük és nagy számuk ellenére – viszonylag keveset tudunk. A szerző utal Emma Wagner et al. 2002-ben megjelent *Translating for the European Union Institutions* c. könyvére, amely szinte az egyetlen átfogó jellegű mű e témában. Cikkeket is szinte csak elszórtan lehet találni, azok is főleg gyakorlati szempontból közelítik meg a témát, hiányzik az egységes, átfogó elméleti és módszertani keret, amely alapul szolgálna további kutatásokhoz. A könyv elsődleges célja, hogy az antropológiában és a szociológiában jól ismert etnográfiai megközelítés módszereinek segítségével természetes környezetben vizsgálódva feltárja a Bizottságnál dolgozó finn fordítók szervezetben betöltött szerepét, szakmai identitását és magát a fordítási folyamatot. Az adatok elemzése révén tágabb módszertani és elméleti kérdésekre is keresi a választ.

A szerző a könyv bevezetésében utal Sulkunen (1999) metaforájára, amely az esettanulmányt hálószövéshez hasonlítja. Ezzel azt kívánja hangsúlyozni, hogy az adott közösség és az ott folyó munka vizsgálatával a tágabb kontextust is szeretné feltárni. A háló

anyagát az összegyűjtött adatok képezik, és minél szorosabbra szőjük a hálót, annál több minden válik láthatóvá és elemezhetővé. Ez a hálószövés nagyban hasonlít Joanne Martin, a szervezeti kultúra ismert kutatója által 2002-ben megalkotott kapcsolati modelljéhez ('nexus model'), és tulajdonképpen kontextusba ágyazott megfigyelést jelent, amely sokszor összetett, kétértelmű és ellentmondásos adatokat eredményez. A szervezeti kultúra elemei közt számos kapcsolat áll fenn, számos tényező fejt ki a hatását egyszerre. A szűkebb intézményi kultúra értelmezése arra szolgál, hogy jobban megértsük a tágabb kontextust, az egész EU-s intézményi kultúrát. Hasonló ez ahhoz, mint amikor laboratóriumi körülmények között a kutató mikroszkopikus vizsgálat alá vet egy mintát, a minta alapján pedig megpróbálja megérteni az egészet.

A második fejezetben, amelynek címe *Fordító intézmények és intézményi fordítás*, a szerző általános elméleti bevezetést nyújt az intézmények, az intézményi kultúrák, valamint az intézményes keretek között folyó fordítás kutatásába. Az intézmény fogalmának értelmezése után a legfontosabb kutatási megközelítések rendszerezése következik, aszerint, hogy a különböző kutatási paradigmák mely aspektusokra helyezik a fő hangsúlyt. Az intézményi megközelítés azért fontos, mert kiemeli a fordítás kontextusba ágyazódását, és olyan aspektusokat vizsgál, amelyek hatnak a fordítók viselkedésére. Scott (2001) kutatásaira hivatkozva a szerző leírja, hogy az intézményi kultúrák kutatásának három legfontosabb szempontja a szabályok, a normák, illetve a nézetek kutatása. A könyv mindhármát érinti, de a leghangsúlyosabb a nézetek

kulturális-kognitív perspektívából történő vizsgálata. Ez végeredményben konstruktivista megközelítés, amelynek segítségével a szerző arra keresi a választ, hogyan konstruálják meg maguk a fordítók az intézményt. Az intézményi fordítás definíciója után bemutatja a három legfontosabb típusát aszerint, hogy hol zajlik a fordítási folyamat. Megkülönböztethetjük a nemzetek feletti, a több- vagy kétnyelvű nemzeti adminisztrációs szintet, valamint a közszolgáltatások szintjét (oktatás, egészségügy, rendőrség, stb.). A különböző szinteken az intézményi fordítást más és más aspektusokból érdemes vizsgálni. A fejezet a finnországi fordítóképzés bemutatásával zárul.

A harmadik fejezet címe *Az intézményi fordítás etnográfiai megközelítése*. A fejezetben a szerző összefoglalja az etnográfiai kutatás legfontosabb jellemzőit és módszereit. Hangsúlyozza, hogy az etnográfiai megközelítés kiválóan alkalmas az intézményi fordítás kutatására, mivel kulturális kontextusba helyezve vizsgál egy bizonyos társadalmi csoportot, illetve többféle módszert hív segítségül, hogy a csoportot teljes egészében értelmezni tudja. Ennek a megközelítésnek eddig nem sok figyelmet szenteltek a fordítástudományban, illetve főleg a tolmácsoláskutatásban. Ma azonban a fordítástudományban egyre nő az érdeklődés az empirikus, kvalitatív jellegű, longitudinális, ill. kulturális kontextust is figyelembe vevő kutatások iránt, amelyek a más tudományágakban használt módszerek átvételével segíthetnek az elméletek pontosításában.

A negyedik fejezet címe *Nyelvi munka az Európai Bizottságban*, amelyben az intézményi keretet, azaz a Fordítási Főigazgatóságot vizsgálja

meg a szerző, a dokumentumelemzés és a megfigyelés módszerét alkalmazva. Azokat a szabályokat és normákat gyűjti össze, amelyek hatással vannak a fordítók szerepére és státuszára, konkrét értelemben pedig magát a fizikai környezetet elemzi, amely tükrözi a mögöttes személyes és intézményi ideológiákat. A fejezet végén arra a következtetésre jut, hogy az intézményi környezet megerősíti a fordítókban az elszigeteltség és névtelenség érzését.

Az ötödik fejezetben, amelynek a címe *Intézményi azonosulás* a szerző a fordítók identitását és az azokat alakító tényezőket térképezi fel a pica-kutatásban jól ismert fókuszált interjú módszerének segítségével. Ez a módszer a megfigyelés és az interjú között helyezkedik el félúton, félig strukturált, informális, irányított beszélgetést jelent egy adott témáról. A csoportdinamika és az interakciók megfigyelése révén igyekszik feltárni a csoport kollektív identitását, a csoportkohéziót és a csoportban uralkodó normákat. A szerző három, egyenként másfél órás beszélgetést folytatott különböző fókuszcsoportokkal. A beszélgetés alapját egy előre kiosztott elmetérkép (mind map) adta, amelyen öt központi és számos ezekhez kapcsolódó fogalom szerepelt. Az öt kulcsfogalom a következő volt: Bizottság, szövegek, olvasók, Finnország és Luxemburg, amelyek mind a fordítókhoz való viszonyukban voltak ábrázolva. A beszélgetés végén a fókuszcsoport tagjainak egy kérdőívet is ki kellett tölteniük, amelyben a kutató a fordítók személyes adataira, családi, lakhatási és munkakörülményeire, a nyelv- és médiahasználatra, a munkakapcsolatokra, a fordításra kapott visszajelzésekre, valamint az általuk végzett munkára volt kíváncsi. A szerző külön

alfejezetben tárgyalja a humor funkcióit. A könyv mellékletben megtalálható az elmetérkép, ill. az interjú kérdései is.

A következő fejezetben, amely az *Intézményes szövegalkotás* címet viseli, a szerző egy angol nyelvű közlemény keletkezését követi nyomon a legelső változattól a véglegesig, beleértve két finn nyelvű fordítást. A szövegelemzés módszerét felhasználva hasonlítja össze a négy forrásnyelvi (angol) és két célnyelvi (finn) szöveget, és arra keresi a választ, hogy milyen intézményi és személyközi tényezők okozzák a szövegek közti lexikai, szintaktikai, szemantikai, szövegszintű, funkcionális és ideológiai eltolódásokat, és ezek milyen hatást idéznek elő a szöveg olvasójában. Az elemzés során megállapítja, hogy gyakran két egymásnak ellentmondó folyamat figyelhető meg az eltolódások mögött: az olvashatóság növekedése, illetve a szövegek egyre személytelenebbé válása, ami jól tükrözi a fordítók sokszor ellentmondásos identitását.

Az utolsó fejezetben a szerző a legfontosabb elméleti és módszertani gondolatokat összegzi. A kutatás eredményeinek összefoglalása után kijelöli a jövőbeni kutatások lehetséges irányát.

Kaisa Koskinen könyve érdekes és hasznos olvasmány mindenki számára, akit érdekel az Európai Unióban zajló fordítási folyamat és annak tágabb kontextusa. Mivel ebben a témában ez a könyv az egyik legátfogóbb, elméleti alapokra támaszkodó, empirikus kutatást is tartalmazó mű, ajánlom minden olyan szakembernek, oktatónak és hallgatónak, akik a fordítástudományal foglalkoznak, és szeretnének bővebb elméleti és gyakorlati ismeretekre szert tenni az európai uniós fordítás témakörében.

Irodalom

- Martin, J. 2002. *Organizational Culture. Mapping the Terrain*. Thousand Oaks: Sage.
- Scott, W. R. 2001. *Institutions and Organizations* (2nd ed.) Thousand Oaks: Sage.
- Sulkunen, I. 1999. *Liisa Eerikintytär ja hurmosliikkeet 1700-1800-luvuilla* [Liisa Eerik's daughter and extatic movements in the 18th and 19th centuries]. Helsinki: Gaudeamus.
- Wagner, E., Bech, S. and Martínez, J. 2002. *Translating for the European Union Institutions*. Manchester: St. Jerome.

T. A. Kazakova

**Художественный перевод:
в поисках истины**

Szentpétervár: A Szentpétervári
Állami Egyetem Filológiai Kara
2006. 224 pp. ISBN: 5-8465-0450-7

Lőrincz Julianna

T. A. Kazakova, a Szentpétervári Egyetem fordításkutatója rendkívül izgalmas könyvét veheti kezébe a téma iránt érdeklődő, oroszul tudó olvasó. A könyv, melynek címét talán így fordíthatnánk: *Műfordítás: az igazság nyomában*, két nagy részből áll. Az első rész a modern fordításelmélet legfontosabb kérdéseit vizsgálja, különös figyelmet szentelve a fordítás egy sajátos területének, a műfordításnak. Nyelvfilozófiai keretben olyan fogalmak újragondolására hívja magával a szerző az olvasót, mint a művészi információ, a jelentés–értelem–fogalom kapcsolata a művészi szövegben, a nyelvi jel információs összetevői a szövegben és az információs folyamatok jellemzői a fordításban. A könyv második

részében a szerző a különböző művészi szövegtípushoz tartozó szövegek – költői, prózai, dramaturgiai és folklórszövegek – sajátosságainak vizsgálatával továbbfejleszti a műfordítás információs szemiotikai modelljét. Kazakova széleskörűen vizsgálja az irodalmi szövegek mint másodlagos jelrendszerek létrehozásának elvei és a fordítási módszerek közötti összefüggéseket, a fordítás pszichoszemiotikai tényezőit, a szemiózisz különböző formái és a fordítói stratégiák közötti kölcsönviszonyt. A szentpétervári kutató pontosítja a „belső fordítás” és „önfordítás” fogalmakat, kutatja a fordításbeli kommentárok helyét a fordításban, valamint a hagyománynak a fordító tevékenységében betöltött szerepét.

A műfordítás mint sajátos fordítói tevékenység kettős státusza a kultúráközi kommunikációban betöltött kettős szerepének felel meg: (1) a fordított művészi szöveg az olvasó számára egyrészt az eredeti szerepét tölti be, (2) másrészt a befogadó kultúra irodalmi életének részévé válik.

Az első szerep a fordított szövegtől a forrásnyelv és kultúra iránti hűséget követeli meg, a második pedig a célnyelv és kultúra normáinak és hagyományainak megfelelő irodalmi-művészi megfelelést. Azokban az esetekben, amikor ezt a kettős megfeleltetést könnyű megteremteni, a fordítóknak nincs különösebb problémájuk, az olvasókban pedig nem merülnek fel kétségek a fordítással kapcsolatban. Amikor azonban a két szerep nem egyeztethető össze, különböző problémák adódhatnak, és így az egyes fordítói döntések gyakran tárják fel a kívülálló előtt azt, ami általában rejtve van: a szövegértés mértékét, a forrásnyelvi és célnyelvi jel megfeleltetésének mértékét, valamint e lehetőségek

természetét. Mindez lehetővé teszi, hogy a műfordítást olyan természetes kísérletnek tekintsük, amely a nyelv interpretatív és alkotó jellegű birtoklásának jellegét tárja fel.

Nézzünk meg egy lényeges fejezetet a könyvből, amely a műfordítás fogalmának értelmezési nehézségeit is feltárja.

I. rész: A szöveg és a gondolat mint információs folyamat. I. fejezet: A műfordítás fogalma.

A *művészi fordítás* (műfordítás) mint sajátos fordítói tevékenység kettőssége egyrészt a fordítás másodlagos, újraalkotó természetével van kapcsolatban, másrészt azzal, hogy a fordítónak a fordítási folyamatban szükségszerűen vissza kell adnia a forrásnyelvi művészi szövegek esztétikai hatását is. A fordító munkája során állandó stresszállapotban van: egyrészt meg kell őriznie a közvetítői hitelességet, a forrásnyelvi szöveghez való közelséget, ugyanakkor azonban vissza is kell tudnia adni ennek a hitelességnek a művészi jellegét is, azaz a befogadó nyelv és kultúra közegeiben ez eredetivel egyenrangú szöveget kell létrehozni. A fordítási folyamatban ugyanis két különböző irányú, egymásra és egymás ellenében ható tevékenység megy végbe – a forrásnyelvi szöveg befogadása és célnyelvi újraalkotása. Ezt a kettősséget egész sor probléma kíséri mind a fordítói gyakorlatban, mind pedig a műfordítás elméleti modelljeiben. Olyan kérdések merülhetnek fel, amelyekre nem mindig találunk válaszokat.

Ha a *művészi fordítás* (műfordítás) terminológiájának fejlődését követjük, azt vesszük észre, hogy: (1) eltérések vannak magának a műszónak az értelmezésében is; (2) a fogalom kitérő jellegének tendenciája figyelhető meg; (3)

a gyakorlatban a műfordítás-elméleti kérdések megvalósításának különböző megoldási módjai vannak.

A *művészi fordítás* (художественный перевод; magyarul a *műfordítás* műszó terjedt el) szorosabb értelemben véve tulajdonképpen nem is terminus technicus, de mivel széles körben alkalmazzák, kivívta magának a hagyomány által szentesített tudományos műszó státuszát. Ez a műszó, amely metanyelvi jellegű, különböző interkulturális, irodalmak közötti és interlingvális közvetítői feladatok alkotói megoldásával van kapcsolatban, és így bonyolult, egymással szorosan összefonódó fogalmak összességének jelölésére használják a szakirodalomban.

Lehet, hogy a *művészi fordítás* elnevezést a gyakorlatban éppen konceptuális homályossága (elmosódottsága) miatt önkényesen használják, például mindenféle fordítási folyamatra, amelyben a forrásnyelvi szöveg (переводный текст) átdolgozása zajlik a célnyelvi szöveg (переводящий текст) normáinak megfelelően. Így elmosódik a határ az *irodalmi fordítás* és a *művészi fordítás* fogalmak között. Ez zajlik azokban az esetekben is, amikor az irodalmi fordítást sokan úgy fogják fel, mint olyan fordítást, amely a célnyelv általános stilisztikai normáinak figyelembe vételével történik (az irodalmi nyelv normáinak, és nem az irodalom nyelvének, a művészi jelek rendszerének!). Ez a szemlélet a forrásnyelvi szöveg szemantikai normáit követő elképzeléshez közelít, amely a forrásnyelvi szöveg szinte szó szerinti újra alkotására irányul.

A *szemantikai fordítás* és az *irodalmi fordítás* közti különbség azonban alapvető, mivel a fordítás tárgyáról alkotott elképzelést érinti. Tulajdonképpen a kérdés az, hogy mit fordítunk: a

szót mint nyelvi egységet, függetlenül a szövegbeli funkciójától, vagy a szó mint nyelvi egység információs tartalmát (telítettségét) egy adott kontextusban, azaz az értelmet. Sok fordítás-elméleti modell egyenlőségjelet tesz a szó és az értelem közé, ami a gyakorlatban információvesztéshez vezet, ha a fordító következetesen tartja magát a szó szerinti fordítás stratégiájához, azaz a szöveg kizárólagos lexikai-grammatikai jellemzőit veszi elsődlegesen figyelembe, és figyelmen kívül hagyja azokat a szövegen belüli és szövegen kívüli logikai-fogalmi kapcsolatokat és asszociációkat, amelyek minden szöveg, de különösen a művészi szövegek információs mélységét adják.

Másrészt figyelembe kell venni a *művészi fordítás* (художественный перевод) és a *művészi szövegek fordítása* (перевод художественных текстов) fogalmak közti különbséget. Az első formulában a *művészi* szó minőségjelzője az adott tevékenységformának, a második terminus technicusban ugyanakkor csak a fordítandó szövegek jellegét határozza meg, de nem feltétlenül magának a fordításnak a jellegét. Lehetséges ugyanis a nem művészi szövegek művészi fordítása is. A szerző megjegyzi, hogy a művészi szövegek nem művészi fordítását mind pozitív, mind pedig negatív szemszögből is nézhetjük. A művészi szövegek nem művészi fordításának feltétlenül negatív megnyilvánulásaihoz tartoznak a tömegigényeket kielégítő műfajok fordításai, pl. a fantasy műfajában. Kazakova példaként a Harry Potter-könyvek orosz fordításait említi, amelyek sokszor elrettentően rossz fordítói megoldások.

A tulajdonképpeni *művészi fordítás* (художественный перевод) fogalma az eredeti irodalmi szöveg alkotó

újriformálását feltételezi nemcsak a forrásnyelvi irodalmi normáknak megfelelően, hanem a célnyelv minden szükséges kifejezési lehetőségeinek felhasználásával is. Ez együtt jár az eredeti szöveg irodalmi sajátosságainak és annak az emocionális-esztétikai információnak a kulturológiailag igazolt transzformációjával, amely az eredetinek mint másodlagos jelrendszernek a sajátja.

A művészi szövegben – más szövegtípusoktól eltérően – a nyelvi jelek sajátos felhasználása figyelhető meg: a nyelvi jel konkrét denotatív és konnotatív jelentései mögött gyakran egész sor, az egyéni jelhasználó által realizált asszociáció tárul fel, amelyek az olvasó-fordítót a művészi kép újraalkotásának bonyolult episztemikus folyamatába, azaz a művészi-nyelvi igazság keresésébe vonják be.

A műfordítási terminológia tisztázásának igénye, a műfordításnak mint kereső folyamatnak a megközelítése, a műfordítói eljárások stratégiája és taktikája az, amit a legvonzóbbnak találhat az olvasó ebben a könyvben. Jó szívvel ajánlom ezt az izgalmas munkát minden fordítónak, fordításoktatónak és a fordítói szakok hallgatóinak, illetve filológusoknak, valamint olyan laikusoknak is, akik a műfordítás kérdései iránt érdeklődnek.

European Summer School “Culture and Technology”

2009. július 27-31.

Lipcse, Németország

Neumayer Dénes

Elisabeth Burr, a Lipcsei Egyetem nyelvészprofesszora több szempontból

is úttörő vállalkozásba vágta a fejszéjét, amikor elhatározta, hogy megszervezi az első lipcsei *Európai Nyári Egyetemet*. Először is alapvető célkitűzése volt, hogy informatikusokat és bölcseket hozzon össze, együttműködésre ösztönözve őket. Továbbá azt is számításba vette, hogy ahhoz, hogy valóban létrejöhessen közös munka ezen két terület kutatói között, olyan szemináriumokra és előadásokra van szükség, ahol mindkét fél tanulni tud valamit a másiktól. Mindezen felül pedig azt is szem előtt tartotta, hogy az együtt töltött idő alatt mindenkinek lehetősége legyen megosztania másokkal kutatási témájának jellegzetességeit, illetve azokat a problémákat, melyek megoldásához szüksége lehet a másik diszciplína képviselőinek tudására.

E célok megvalósításának érdekében széles körben meghirdették az eseményt, és a bölcsek (nyelvészek, irodalmárok és történészek) mellett az informatika és a mérnöki tudományok képviselőit is meghívták. Továbbá az összesen négy párhuzamosan futó szemináriumra minden esetben egyéni elbírálás alapján osztották be a jelentkezőket. Végül pedig minden résztvevőnek lehetőséget biztosítottak, hogy mind a nagyközönség előtt, mind pedig a számos közös szabadidőprogram alatt egyénileg, bemutathassák egymásnak munkájukat, megoszthassák, illetve megvitathassák problémáikat.

Az öt napos nyári egyetem ideje alatt mindenkinek összesen 15 másfél órás szemináriumot, 4 kiváló plenáris előadást, egy kerekasztal beszélgetést és számos kutatási beszámolót volt lehetősége meghallgatni. Az események gerincét a szemináriumok alkották: Stefan Th. Gries (Kaliforniai

Egyetem, Santa Barbara, USA) *Korpuszok és korpuszelemzés a nyelvészetben (és az irodalomban)*, Alejandro Bia (Miguel Hernández Egyetem, Spanyolország) *Online közzététel XML és TEI segítségével*, Jan Rybicki (Krakkói Tanárképző Egyetem, Lengyelország) *Szövegelemzés a digitális bölcsezet korában – módszerek és eszközök*, Christiane Fritze és Malte Rehbein (Brandenburgi Akadémia, Németország; Moore Intézet, Írország) pedig *Eredeti szövegek leírása és átírása TEI szabványos XML segítségével* címmel tartott műhelyfoglalkozásokat.

Jómagam Stefan Gries szemináriumain vehettem részt. Itt bevezetést nyerhettünk az R nevezetű számítógépes program nyelvészeti felhasználásába. Ez a szoftver eredeti rendeltetése szerint egy szabad forráskódú statisztikai elemző és ábrázoló programnyelv, mely jól használható szövegtörzsek szerkesztéséhez és elemzéséhez is. A hét folyamán megismertük a program nyelvészeti szempontból legfontosabb utasításait, azok szintaxisát, illetve a szervezők által rendelkezésünkre bocsátott számítógépeken ki is próbálhattuk a használatukat. Gries kiváló pedagógusnak bizonyult: szemináriumain azok is elég jól megbirkóztak a feladatokkal, akiknek korábbról semmilyen programozási tapasztalatuk nem volt. Sőt, felbuzdulva az itt elért sikereken, talán a jövőben bátrabban fogják használni a különböző szoftvereket, hiszen mint kiderült, az R tényleg elsőrangú eszköz azoknak a kezében, akik korpuszokkal foglalkoznak. Viszonylag könnyen lehet pontos keresési, kicserélési, kivonatoló, statisztikai elemző, stb. algoritmusokat alkotni, melyeket online futtathatunk az előre betöltött szövegeken. Így még arra sincs szükség, hogy futtatható

állománnyá fordítsuk a programkódot, amivel igen sok időt takaríthatunk meg. Eredményeinket pedig az általunk meghatározott paraméterek szerint menthetjük ki, ami pedig a kompatibilitási problémákat csökkenti minimálisra.

Az előadásokra esténként, a szemináriumok (vagy prezentációk) után került sor. Az első este Tapio Seppänen (Oului Egyetem, Finnország) biomérnök tartott előadást, melyben a multimédiás eszközök transzdiszciplináris felhasználásának lehetőségeit mutatta be. A következő napon Ulrich Johannes Schneider, a Lipcsei Egyetem könyvtárának vezetője beszélt arról, hogy az új technológiák hogyan alakítják át a könyvtárakat és a könyvtárhasználati szokásokat. Mint kiemelte: bár egyre több anyag érhető el online, mely változás alapvetően csökkenthetné a könyvtárba járók számát, a könyvtári keresés hatékonyabbá válása mégis inkább növelte a látogatottságot, sőt, az egyetemi könyvtár egyre inkább társadalmi találkozóhellyé női ki magát.

Szerda este Dino Buzzetti (Bolognai Egyetem, Olaszország) állt közönség elé, aki felvázolta a digitális bölcsészettudomány múltját és jelenét, valamint érintette a jövő lehetséges útjait is. Előadása jó alapot teremtett Ulrich Eisenecker (Lipcsei Egyetem, Németország) informatikus-mérnök csütörtöki fejtegetéséhez, aki igen jó érzékkel világított rá olyan bölcsészettudományi és informatikai témákra és területekre (szövegfeldolgozás, ember-gép kommunikáció, stb.), melyekben ugyan folyamatos a kutatás, de a jelenleginél sokkal jobb eredményekre lehetne számítani a nyelvészek és a szoftvermérnökök együttműködése esetén.

Végül a pénteki kerekasztal beszélgetés is nagyrészt e lehetőségek körül forgott, kiemelve, hogy a londoni King's College-ban működő Centre for Computing in the Humanities példáját követve minél több olyan intézményt és képzési formát kellne létrehozni, ahol az informatika és a bölcsészettudomány egybeforrhat.

A résztvevőknek szerdán és pénteken volt lehetőségük projektjeik bemutatására. Igen színes volt a paletta: a nyelvészet mellett a bölcsészettudomány más területeiről, illetve a tudományágakat átívelő, alkalmazott és elméleti kutatásokat is megismerhettünk. Beavatást nyertünk például az Európai Elektronikus Könyvtár új kézikönyvének elkészítésének műhelytitkaiba (Valentine Charles), egy méltatlanul elhanyagolt német író igen terjedelmes hagyatékának feldolgozási nehézségeibe (Nikolaus Gatter), a szerb nyelv és irodalom sokoldalú digitális szótárának megteremtésének háttérmunkálataiba (Toma Tasovac), valamint az internet-kutatás és a számítógépes bölcsészettudomány jelenlegi és lehetséges jövőbeli kapcsolataiba (Cornelius Puschmann). Egy dolog azonban közös volt minden projektben: az informatikai eszközök és módszerek tervezett vagy már megvalósított felhasználása.

A minőségi programnak megfelelően a szervezés is kiválóan sikerült. Burr professzor asszony és munkatársai kiemelkedő munkát végeztek: a menetrend megtartása, a szemináriumok és előadások technikai feltételeinek biztosítása, a közös programok, illetve az elszállásolás és étkeztetés is problémamentesen zajlottak. Az elejétől végéig sűrű programot épp a kellő gyakorisággal szakították meg a kávé és ebédszünetek, és bár néha bizony

igen kimerültünk a nap végére, a mindig más étteremben tartott közös vacsorák és az azokat megelőző esti városnézések mindenkire frissítően hatottak. Mindez persze nem jöhetett volna létre a Volkswagen Alapítvány bőkezű támogatása nélkül, ami különösen értékelendő gesztus a mai gazdasági helyzetben.

Összességében tehát kiemelkedően jól sikerült az első lipcsei Európai

Nyári Egyetem, mely remélhetőleg, és a szervezők szándéka szerint is, hagyományteremtő esemény volt, és az elkövetkezendő években is megrendezésre kerül. Ha tényleg így lesz, minden, a munkája során számítógépeket is felhasználó (fordítás)kutatónak érdemes odalátogatni, és megtapasztalni, hogyan is gondolkodnak Lipcsében a valóban interdiszciplináris együttműködésről.

Fordítástudományi folyóiratok internetes elérhetősége

Babel:

http://www.benjamins.com/cgi-bin/t_seriesview.cgi?series=Babel

Interpreting:

http://www.benjamins.com/cgi-bin/t_seriesview.cgi?series=intp

Interpreters' Newsletter:

<http://www.openstarts.units.it/dspace/handle/10077/2119>

Meta:

<http://www.erudit.org/revue/meta/2009/v54/n2/index.html>

Perspectives:

<http://www.informaworld.com/smpp/title~db=all~content=t794297831>

Target:

http://www.benjamins.com/cgi-bin/t_seriesview.cgi?series=target

The Translator:

<http://www.stjerome.co.uk/periodicals/journal.php?j=72&display=volumes>

TTR:

<http://www.erudit.org/revue/ttr/2008/v21/n2/index.html>